

aliâ argumentum instrueret. Sunt enim qui dicant quod quando deceptio est intra latitudinem iusti pretij, non est contra iustitiam, sed contra fidelitatem, vt videri potest apud P. Molinam *Disput. 351.* cuius oppositum tenet ipse, sicut & P. Filiucius *Tractat. 35. num. 72.* Bonacina *supra, vers. Respondeo non posse, nu. 6.* & alij. Iuxta quam sententiam ait consulendum esse poenitenti, sed onus illi reluctanti non imponendum, quia contraria est probabilis. Sed ego adhuc hæreo non inueniens multos illos doctrinâ, & virtute præstantes ita sentientes, quando vnum tantummodo suppresso nomine refert P. Molina: quidquid de hoc sit; sententia, de quâ agimus, probabilis visa est viro docto, & erudito: ergo non erit damnandus qui iuxta illam in fauorem poenitentium iudicauit. Hanc illis salutis aperiamus viam, ne latam illam, & spatiosam, per quam filij perditionis ambulant, amplectuntur. Non tamen sine animaduersione prætereundum, quod citatus Auctor habet in principio dictæ quæstionis, vbi ita scribit: *Propone potest hæc quæstio iam de emptoris imprudentiâ, quam de vendentis malitia, cum scilicet dolo, fraudeque euentem venditor circumuenit; quod facere eum posse intra, vel ultra iusti pretij dimidium Scriptores tradunt.* Sic ille; qui statim apponit exemplum, *vt si res valet tantum decem aureis, deceptio erit ultra dimidium iusti pretij, si quindecim & medius exigatur, intra dimidium, si duodecim tantum.* Hoc ergo fieri posse ex scriptorum sententiâ proponit, ac si id communi eorum sit assensu firmatum; cum tamen contrarium statim asserat: non ergo ita accipiendum vt verba præferre videntur, sed ita vt sensus sit; quosdam esse scriptores sic asserentes; aliâ immerito sic statim adderet: *de vtraque hac deceptio queritur, an sit mortalis, & ex ea nascatur restituendi obligatio.* Et immerito etiam statim esse illicitum affirmaret. Quod quidem animaduersione oportet, quia ex vno aliquando boni Auctoris verbo inaduerterentem posito, solet occasio absurdæ opinionis assumi. Sed iam ad alia.

Quid tandem circa probabilis tatem.

Auctoris iustitiam dicitur qua ad lucidat.

CAPVT IX.

De lucro cessante, & quomodo in contractibus Indici illius sit habenda ratio.

Ratione lucris cessantis posse aliquid ultra fortem accipi sententiam esse practico certam.

98 DE lucro cessante frequens apud Auctores mentio de contractibus agentes, ex quibus præ aliis fusè, grauitè & accuratè P. Molina *Disput. 314.* & duabus seqq. & *Disputat. 355.* & ex nouioribus Cardinalis Lugo *Disput. 25. à num. 86.* solidè & ingeniosè, vt sua sit laus etiam aliis, qui post eum scripserunt ex Societate nostrâ, aut quorum scripta jam antea, in lucem tamen postea prodierunt. Iuxta quos, & alios pro certâ statuenda est sententia, affirmans licitum esse carius vendere & aliquid ultra fortem exigere ratione lucris cessantis. Pro certâ quidem: non tantum speculatiuè loquendo contraria probabilis non sit, quam tenuerunt multi, quos ex aliis congerit citatus

Cardinalis Lugo *num. 87.* sed quia affirmatiua ita est vsu recepta, vt de illâ nequeat practicè dubitari, sed quasi aliâ, quæ omnino sunt certa circa contractus, amplecti; & ita eam tenent quotquot his temporibus scribunt, & multis retrò annis scripta peruegarunt. Videantur plures apud eundem, *num. citat. Vers. Secunda sententia, & P. Becanus Quæst. 4. de vsurâ. P. Turrianus 2. 2. Tom. 2. Disput. 61. Dub. 2. P. Palaus Disput. 4. de Iustitiâ, Punct. 5. P. Fagundez Lib. 5. de eadem, Cap. 31. P. Dicastrillus Lib. 2. Tractat. 10. Disputat. 2. Dub. 4. Malderus Pag. 446.*

99 Habet autem sententia ista indubitabile fundamentum in iure Canonico propter duorum Pontificum decisiones, scilicet Alexandri Tertij in Cap. *In ciuitate de vsuris.* & Gregorij Noni, in Cap. *Nauiganti, eodem titulo.* Prior enim declarat non esse contractum vsurarium, si quis merces, quas vendit, & ultra quinque libras non valent, pro lex vendat, & soluendis eo tempore, quo talem sunt valorem habituræ. *Nisi dubium sit res illas plus, minusue solutionis tempore valituras.* Quæ sunt verba Pontificis. Iuxta quæ si sex accipi possunt pro valentibus quinque tempore celebrati contractus, eò quod plus valituras speratur, manifestum est titulum esse lucris id fieri posse; quia si quinque tantum darentur tempore solutionis, venditor lucrum libræ vnus amitteret; & quidem Pontifex ad augmentum illud pretij satis esse ait, si dubium sit plus minusue solutionis tempore valituras. Vnde si valde probabilis spes sit, id erit certius: videtur autem difficile, quod ob solum dubium sit tantumdem soluendum, quantum si probabilis, ac certitudini æquiualens esset spes; quia ratio videtur esse diuersa, & ita Doctores communiter tradunt minoris esse æstimandum dubium, quam spem, in quo non videtur esse dubium posse, quando spes verosimile habet fundamentum. Immo etiam tunc, quia omni moda certitudo non est, aliquid videtur de lucro detrahendum: quia spes non æquiualeat possessioni, & ita in *L. Minus 205. de regulis iuris*, sic dicitur: *Minus est actionem libere, quam rem.* Pro quo P. Molina *Disput. 316. Vers. Hinc iam patet.* Nisi spes, vt dixi, adeo certa sit, vt æquiualeat poenitus possessioni; tunc enim communis, & receptissima sententia est tantumdem valere, iuxta ea, quæ habet P. Lessius *Lib. 2. cap. 21. Dub. 8.* licet opposita sententia sit satis probabilis.

Fundamentum illius in iure Canonico.

Cap. In ciuitate, de vsuris, expenditur.

Spes quantum estimanda, & quod plus quam dubium.

Sensus verborum Pontificis in citato Capite declaratus.

100 Dici ergo potest Pontificem tantum velle excessum illum pretij æstimandum secundum rationem dubij, in quo plus, & minus valoris solet attendi, vnde dictio illa, *Plus minusue*, est ita in vsu, vt applicari possit etiam cum locus non est in ordine ad minus, si tamen sit in ordine ad plus, quia in ipso, quod plus est, potest esse minus, quod tamen non curatur, sed solus excessus, ratione cuius dictio talis vsurpatur. Itaque cum Pontifex ait: *Nisi dubium sit res illas plus, minusue valituras;* idem est acsi diceret: *Plus valituras.* In ipso autem excessu valoris esse plus, & minus potest, licet esse nequeat in necessario excessu sex ad quinque: si ergo dubium esset an merces valituræ essent sex libras, aut minus, non possent pro sex libris vendi,

vendi, quia pretium sex librarum esset incertum, & ita minus valeret iuxta dicta. Debet ergo dubium esse circa valorem ultra sex: tunc enim merito sex peti possunt, cum tamen non sit dubium minus quam quinque valituras; si enim esset, peti non possent, quia tunc lucrum esset incertum, & etiam damnium ex minori valore; vnde vnum alio compensatur. Sic ergo breuius & facilius dici potest, *Plus minusue valituras.* Sic esse accipiendum vt sensus sit, plus, minusue, quam sex libras, non plus, minusue, quam quinque; sic enim decisio rationi consonat, & communi Doctorum sensui non contradicit: licet reuerà modus loquendi Pontificis aliud videatur indicare.

Augmentum pretij an habere possit, qui merces non erat seruaturus.

Caietani sententia affirmans reijctur vti contraria Pontificis decisio, in Cap. Nauiganti eod. tit.

Contractus venditionis quando consummatur.

101 Sed est vltimus difficultas alia non leuis circa eandem decisionem; an scilicet ita illa curat, vt augmentum pretij dictum habere Mercator possit; etiam si paratus esset merces statim vendere, & reuerà vendidisset huic sex libras promittenti, si quinque traderet de presenti, aut alteri cuiquam. An verò intelligenda sit pro eo tantum casu, quo venditor merces erat vsque ad tempus solutioni assignaturus seruaturus. In quo affirmat Caietanus *2. 2. quæst. 78. art. 2. ad 7.* probans, quia in hoc æqualitas pretij seruatur in contractu venditionis, qui tunc consummatur, cum fit solutio; atqui solutio fit tempore, quo res plus valet, ergo pretium tunc currens est attendendum. Nec aduersari existimat decisionem. *Cap. Nauiganti:* in quo sic habetur: *Ratione huius dubij (scilicet circa pretium tempore solutionis) excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, vt amplius, quam nunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem: si tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus.* Ait enim casum esse diuersum, & Glossas vtriusque capitis perperam eundem reputare. Sed contra illum præter Glossas est communis sensus Scriptorum, & videri præsertim potest P. Molina *Disputat. 355. vers. Dubium est,* vique ad finem: vbi solidas, & vrgentes rationes adducit. Ego illud solum expendo, quod videtur aperte conuincere. Nam si propterea ampliori pretio res vendi potest dilatâ solutione, quia quando soluitur tunc consummatur contractus, ergo quoties non soluitur, non est consummatus contractus, & ita siue res seruanda sit, siue non, ad tempus est solutionis attendendum. Atqui hoc stare non posse est manifestum ex adducta decisione. *Cap. Nauiganti, si tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus.* Ergo si venditurus, tunc consummatur contractus, & ita non est ad solutionis tempus attendendum. Iuxta Caietani ergo sententiam non alium sensum habent Pontificis verba, *si tamen ea in tempore contractus non fuerat venditurus;* ac si diceret, *etiam si tempore contractus ea fuerat venditurus.* Quæ est omnino opposita propositio, sed quam citatus auctor amplectitur, iuxta quem hæc est vera: *Plus accipi potest tempore solutionis, quam res valebat tempore traditionis; etiam si venditor illam in tempore contractus non fuerat venditurus.* Et ipsa Pontificis verba satis clarè indicant tunc contractum perfici, quando res traditur, vocat enim illud tempus contractus; *si tamen ea in tempore contractus.* &c. Cum tamen nullo modo dici possit tempore solutionis con-

trahere, vt est indubitatum; quia tunc non contrahitur obligatio, licet illi satisfiat: est autem contractus vltro citroque obligatio. Ex quo apparet sententiam dictam solidam esse fundamentum destitutam.

102 Ex cap. autem *Nauiganti* iam citato idem, quod ex *Cap. In ciuitate* probatur quoad licitum pretij augmentum ex lucris cessatione: ideo enim plus accipi potest, quam res de presenti valeat; quia si id tantum acciperetur, quod valeat, tunc venditor lucrum illud amitteret, quod erat tempore solutionis habiturus. Vnde non vrget ratio, quæ pro oppositâ sententiâ adducitur; scilicet id, quod non est, vendi non posse; & ita neque lucrum, quod cessare dicitur, quia illud nondum erat. Si enim hæc ratio vim haberet, sequeretur decisiones Pontificum adductas esse contra iustitiam, quia lucrum illud propter quod, plus accipi potest, non est cum res venditur. Quod autem spes lucris vendi possit, explorata res est apud scriptores, pro quo videri potest Ioannes de Medina *Cod. de Restitutionse Quæst. 12.* vbi quod non tantum spes, sed etiam res non extantes possint vendi, & P. Amicus *Disputat. 20. de Iustitiâ, num. 114. & 119.* videndus *tor. Sect. 8.* Quod autem D. Thomas non aduerfetur bene ostendit P. Molina *Disput. 315.* in fine, vbi congruam adhibet explicationem, sicut & alij.

Verisimilitudo citati Caietani eandem esse doctrinam.

Circa præsertim Mercatorum in Indiis difficultas carius creditur id vendendum.

103 Quia verò in Indiis casus dictus contingere potest, quod scilicet vendens dilatâ solutione plus exigat, frequentius quam alibi, quia Mercatores copiam mercium aliis aliunde venientibus vendunt, eò quod merces quamplures emant, & inter alios distrahant certas earum memorias, quas vocant, aut collectiones: videndum quid circa illos debeat consuli, aut quid probabiliter procedendo tolerari. Sic ergo vendentes, aut crediti penitus, aut partim crediti, partim præsentem pecuniâ vendunt; carius tamen, lucris cessantis intuitu. Vbi tamen difficile est illud, quod merces dictas non essent vendituri crediti, cum eas vendunt, si talis venditor non adesset. Quando ergo vendunt, non cessat certum lucrum, sæpius enim contingit, vt memoriæ tales diu in apothecis inclusè teneantur. Accedit non esse certum, neque probabilem haberi multoties coniecturam de maiori valore, quem sint tempore solutionis habituræ. Iuxta hæc ergo non currit decisio *Cap. In ciuitate*, etiam secundum fauorabilem sententiam Caietani. Neque decisio *Cap. Nauiganti*, quia non constat merces istas asseruandas in tempus, quo plus erant valituræ. Quomodo ergo potest modus iste contractationis adeo vsuræ saluari?

104 Ad quæ dico inprimis certum videri, si tales memoriæ non erant certò seruandæ, non posse pretium ita augeri, vt tale sit, quale tempore solutionis, sed quia non erat certum etiam vendendas alteri esse, contingens tamen; si ex eo alicuius lucris iactura redditur dubia, iuxta dubium debet augmentum pretij moderari; spei enim habenda ratio est, vt *num. 100.* diximus, pro quo & videndus P. Molina *ibidem* adductus. Et Cardinalis Lugo *num. 95.* vbi & P. Salas adducit, iuxta quos spes non certa est pretio æstimabilis. Iuxta quæ etiam locum habere potest decisio.

Illius resolutionis.

Spes non certa etiam æstimabilis.